

Sorghandleplan

Bryrup Skole 2019

Denne plan er udarbejdet som en hjælp og støtte for lærere, pædagoger og ledelse til at håndtere svære situationer, der opstår i forbindelse med tab og sorg.

*”At støtte et barn kræver ikke,
at du er et overmenneske,
blot du er et medmenneske”.*

(Margrethe Vestager, tidl. Undervisningsminister)

Handleplanen er delt op i forbindelse med alvorlig sygdom eller død hos:

1. Når en elev mister forældre, søskende:.....	3
2. Når klassen/skolen mister en elev.....	4
3. Når en ansat mister:.....	5
4. Når skolen/klassen mister en kollega/lærer:.....	6
5. Elever på tur/pludselig ulykke:.....	7
6. Telefonnumre:.....	8
7. Idékatalog:.....	9
8. Personer, der i øvrigt kan hjælpe:.....	10
9. Hyppige sorgreaktioner hos børn:.....	10
10. Litteratur som kan supplere dit arbejde med børn i sorg:.....	12
11. Undervisningsmaterialer fra Kræftens Bekæmpelse:.....	13
12. Forslag til brev til hjemmene i tilfælde af dødsfald.....	14

Planen er opdelt i:

- Her og nu indsats
- Efterfølgende indsats

Ved al pludselig død skal man vurdere om krisehjælp skal hentes.

Ressourcepersoner: Susie Hjort Berg, Janne Højrup Nielsen og Bo Buhl Andersen
Revideret april 2021.

1. Når en elev mister forældre, søskende:

Her og nu indsats:

- Klassens lærere og fritidsinstitution får hurtigst mulig besked. Såfremt de berørte lærere er fraværende, skal de kontaktes hurtigst muligt
- Lærerne/pædagogerne tager kontakt til ledelsen umiddelbart efter, at de selv har modtaget informationen.
- Der flages på halv.
- Lærerne/pædagogerne i den afdeling barnet går i, orienteres hurtigst muligt af ledelsen.
- Lærerne/pædagogerne fortæller det i den pågældende elev klasse/årgang.
- Ledelsen og berørte lærere tager kontakt via skrivelse til klassens forældre og det berørte hjem. Ledelsen sørger for skrivelsen i samråd med klasselæreren.
- Skrivelsen sendes helst samme dag til klassens forældre.
- Ledelsen tager kontakt til hjemmet.
- Klasselærer eller en anden nærtstående person kan evt. kontakte hjemmet for at vise sin deltagelse og samtidig informere om, hvad skolen har foretaget sig.
- Såfremt en klasselærer har det svært med at snakke med klassen, skal der gives mulighed for, at klassens øvrige lærere og evt. skolepsykolog kan bistå.

Efterfølgende indsats:

- Klassens lærere og klassen forbereder elevens modtagelse i klassen. Se gode råd fra Kræftens bekæmpelse - bilag.
- Eventuel deltagelse i bisættelse/begravelse aftales med elevens forældre. Såfremt det er i undervisningstiden gives der fri til de deltagende lærere.
- Alt afhængig af situationen og elevernes alder kan klassens elever deltage. Det er en god ide at tale med eleverne om, hvad der sker ved en begravelse og hvordan man opfører sig.
- Skolen sender en båretasket.
- Skolepsykolog kan inddrages i klassens opfølgende samtaler og have evt. krisesamtaler med den berørte elev.

2. Når klassen/skolen mister en elev.

Her og nu indsats:

- Klassens lærere og fritidsinstitution får hurtigst mulig besked. Såfremt de berørte lærere er fraværende, skal de kontaktes hurtigst muligt
- Lærerne/pædagogerne tager kontakt til ledelsen umiddelbart efter, at de selv har modtaget informationen.
- Der flages på halvt.
- Alle lærerne/pædagogerne samles og orienteres hurtigst muligt af ledelsen.
- Der ringes efter krisehjælp hos PPR.
- Klasselærer eller en anden nærtstående person kontakter hjemmet for at vise sin deltagelse og spørger evt. til, hvorledes de pårørende ønsker informationen videregivet.
- Lærerne/pædagogerne fortæller det i den pågældende elev klasse/årgang.
- Der orienteres i alle klasser.
- Ledelsen og berørte lærere tager kontakt via skrivelse til klassens forældre og det berørte hjem. Ledelsen sørger for skrivelsen i samråd med klasselæreren.
- Skrivelsen sendes helst samme dag til klassens forældre.
- Klasselærer eller en anden nærtstående person kan evt. kontakte hjemmet for at vise sin deltagelse og samtidig informere om, hvad skolen har foretaget sig.
- Såfremt en klasselærer har det svært med at snakke med klassen, skal der gives mulighed for, at klassens øvrige lærere og evt. skolepsykolog kan bistå.

Efterfølgende indsats:

- Eventuel deltagelse i bisættelse/begravelse aftales med elevens forældre. Såfremt det er i undervisningstiden gives der fri til de deltagende lærere.
- Alt afhængig af situationen og elevernes alder kan klassens elever deltage. Det er en god ide at tale med eleverne om, hvad der sker ved en begravelse og hvordan man opfører sig.
- Skolen sender en bærebuks.
- Skolepsykolog eller ledelse kan inddrages i klassens opfølgende samtaler og føre samtaler med de enkelte elever og kolleger.

3. Når en ansat mister:

Her og nu indsats:

- Ledelsen kontaktes.
- Der flages på halv efter aftale med hjemmet.
- Ledelsen orienterer personalet via AULA.
- Man kan overveje om de klasser den pågældende lærer/pædagog skulle have haft orienteres om hændelsen.

Efterfølgende indsats:

- Eventuel deltagelse i bisættelse/begravelse aftales med den pågældende lærer/pædagog. Såfremt det er i undervisningstiden gives der fri til de deltagende lærere.
- Skolen sender en bærebuget.
- Den pågældende lærer/pædagogs tilbagevenden til arbejdet aftales med ledelsen.

4. Når skolen/klassen mister en kollega/lærer:

Her og nu indsats:

- Der flages på halv på dødsdagen.
- Ledelsen kontakter de pårørende.
- Skolens personale orienteres af ledelsen, inden eleverne får besked. Dødsårsag og sygdomsforløb kan nævnes.
- Krisehjælp kan hentes.
- Eleverne i de berørte klasser orienteres af ledelsen og klassens faste lærere. Dødsårsag og sygdomsforløb kan nævnes.
- Ledelsen orienterer skolens forældre.
- Eleverne i de øvrige klasser orienteres om dødsfaldet af klassens faste lærere.
- Såfremt en lærer/pædagog har det svært med at snakke med klassen, skal der gives mulighed for, at klassens øvrige lærere kan bistå.

Efterfølgende indsats:

- Skolens ledelse deltager ved begravelsen, og de af personalet, der ønsker det, får mulighed for at deltage efter aftale med ledelsen.
- Alt afhængig af situationen og elevernes alder kan berørte elever efter aftale med forældrene deltage ved begravelsen. Det er en god ide at tale med eleverne om, hvad der sker ved en begravelse og hvordan man opfører sig.
- Skolen sender en bærebuket.
- Der holdes i hele forløbet tæt kontakt mellem ledelsen og de mest involverede lærere med henblik på at få talt sammen om forløbet, herunder også de praktiske ting. Skolepsykologen eller ledelse kan inddrages i samtaler.
- Nekrolog skrives af ledelse evt. i samarbejde med skolens personale.

5. Elever på tur/pludselig ulykke:

Her og nu indsats:

- Den ene voksen ringer 112.
- De/den andre tager sig af de andre børn.
- Man skal straks efter kontakte skolens ledelse på skolen eller privat.
- Ledelsen kontakter krisehjælp afhængig af situationens alvor.
- Børnene holdes samlet og ledsages tilbage til skolen af læreren/pædagogen. Den anden lærer/pædagog følger det tilskadede barn.
- Ledelsen samler personalet og orienterer om hændelsen.
- Klasserne i delrådet orienteres af klassens lærere.
- Ledelsen sender en orientering hjem til alle forældre.
- Eleverne, der var med på tur samles på skolen, hvor en kollega med tilknytning til klassen samt en psykolog er til stede. Klassens forældre kan evt. være til stede.
- Eleverne bliver på skolen indtil de afhentes af en kendt voksen.

Efterfølgende indsats:

- Alt afhængig af udfaldet af ulykken, tages der beslutning om det videre forløb.

6. Telefonnumre:

Skole og SFO: 89702460/30561660, 20355321

Bo Buhl Andersen: 89702451, 24986979

Janne Højrup Nielsen: 28736726

Susie Hjort: 89702452

Præst Inge Røndal: 51322412

7. Idékatalog:

- Tale om hændelsen i klassen. Give børnene mulighed for at fortælle, hvad de tænkte, da de hørte om dødsfaldet/ulykken.
- Skrive breve til den afdøde.
- Tegne tegninger til den afdøde.
- Hvis det er en elev: Pynte vedkommendes bord.
- Synge en passende salme eller sang, som eleven kunne lide.
- Lade bordet være pyntet indtil begravelsen/mindes eleven ved fødselsdag/højtider resten af skoleåret.
- Besøge gravstedet.
- Tale med præsten.
- Give forældrene tilbud om at følge klassens liv. Evt. hjemsende diverse meddelelser til hjemmene.
- Samle den berørte årgang til mindehøjtidelighed i auditoriet. Mindehøjtideligheden kan fx indeholde et eller to minutters stilhed, tænde lys, et par sange, læse et digt osv.
- Mindehøjtidelighed i auditoriet for berørte klasser/årgange samt de ansatte.
- Ved nærtstående familiemedlems død: Hjemmebesøg med mindst to af klassens lærere.

8. Personer, der i øvrigt kan hjælpe:

Socialforvaltning, skolelæge, politi, Falck, præst.

9. Hyppige sorgreaktioner hos børn:

Generel forståelse.

Børn er ikke små voksne. Når livet gør ondt på børn, reagerer de mere intenst og mere i "klumper". Måske græder barnet i fem minutter for så pludseligt at kaste sig over legesagerne.

Vis følelser

Vi skal vise barnet, at det at græde, være vred eller ked af det, er naturlige reaktioner. Men det er vigtigt, at barnet får at vide, at det ikke bærer skylden.

Vi skal lade barnet forstå, at uanset hvordan, skal vi nok klare det, for vi har jo hinanden - Jeg er der.

Børn får ofte ros for at være tapre. Vi roser måske, fordi vi ikke orker eller magter at tage os af barnets reaktioner samtidig med vores egne.

Del viden

Vi skal tale med børnene om det smertefulde. Vi skal dele vores viden med dem og ikke stille dem spørgsmål, hvor vi selv kender svaret. Samtalerne skal være korte.

Giv klar besked

Børn har brug for grundig besked. Hvis ikke de får konkret viden, arbejder fantasien. Og ofte vil fantasiens tanker og grusomheder overstige den virkelige hændelse.

Sorgreaktioner hos børn kan være:

- Tristhed, længsel og savn
- Skyld, selvbefredelse og skam
- Regressiv adfærd – bliver mindre
- Bliver mere sårbar
- Depressiv holdning med følelses- gennembrud

- Angst
- Får ondt i maven, i hovedet etc.
- Begynder at sove uroligt – mareridt
- Kommer let i konflikt med omgivelserne
- Trækker sig tilbage fra socialt samvær
- Frygt for fremtiden
- Problemer med at lære
- Koncentrationsproblemer
- Laver ballade/opfører sig alt for artig
- Bliver opmærksomhedskrævende
- Bliver en anden

10. Litteratur som kan supplere dit arbejde med børn i sorg:

Anneberg, Inger: Håbets labyrint. Når et barn får en livstruende sygdom. Høst og søn (1998)

Dyregrov, Atle (1992): Sorg hos børn. En håndbog for voksne. Dansk psykologisk forlag

Dyregrov, Atle (1996): At tage afsked. Ritualer der hjælper barnet igennem sorgen. Hans Reitzels Forlag

Dyregrov, Atle og Raundalen, Magne (1994): Sorg og omsorg i skolen. Senter for Kri-
sepsykologi

Dyregrov, Atle: Børn og traumer. Hans Reitzels Forlag (1997)

Ekvik, Steinar (1991): Skolen i møde med elever som sørger. En guide til hjælp for læreren. Ad Notam Gyldendal. Norge

Ekvik, Steinar (1996): Tårer uden stemme - Når barn er blandt de som sørger. Ver-
bom. Norsk forlag

Fredsted, Malene (1999): Kan man dø - når man er ung? Holkenfeldt 3

Jacobsen, Anne (1978): Kan man dø om natten? Når børn rammes af alvorlig syg-
dom. Gyldendals Pædagogiske bibliotek

Jacobsen, Anne (1988): Børn og sorg. Om børns reaktioner på tab og død. Clausens
bøger

Jacobsen, Anne (1995): Alting har sin tid. Hans Reitzels Forlag

Kamradt, Jette: Hvis nu mor taber håret - om børn og død. Dansk psykologisk forlag
(1998)

Møller, Erik (1999): Sommeren efter Anemone. Aschehough

Olesen, Peter (1999): Min mor døde. Min far døde. 25 danskere fortæller om at mi-
ste en mor eller far. Kroghs forlag. I samarbejde med Kræftens Bekæmpelse.

Ottesen, Doris: Børn og sorg - om forældretab i barndommen. Dafolo Forlag (1998)

Poulsen, Lene (1995): At miste - vidnesbyrd fra en sorg. Dansk psykologisk forlag

Rimestad, Christian (1992): ... ad natmørkt hav. 11 interviews om døden. Aløkkes
forlag

Rølmer, Signe & Olesen, Peter (2000): Børn om mors og fars død. Kroghs Forlag

Wenneberg, Signe (Red.): Kære far og mor. Skilsmissegenerationens voksne børn
fortæller. Aschehough (1997)

11. Undervisningsmaterialer fra Kræftens Bekæmpelse:

Omsorg - Når nogen man elsker dør, til 6.-7. og 8. klasse

Omsorg - Når bånd brister, til 3.-4. og 5. klasse

Omsorg - Når hjertet gør ondt, til børnehaveklasse - 2. klasse

Omsorg - Med sorgen som blindpassager, en radiomontage

Omsorg - Når livet går sin vej, Oscarnomineret tegnefilm

Omsorg - Handleplan, et idékatalog for skolens møde med børn i sorg

Omsorg - Solsort og snefnug, en novellesamling til 9. I 0. klasse

Pjecer fra Kræftens Bekæmpelse:

Hvad fejler du, far?

Kræft og sorg

Når forældre dør

Ved livets afslutning

12. Forslag til brev til hjemmene i tilfælde af dødsfald.

Da det er en skabelon, skal det revideres alt efter hændelsen. Dette skal gøres sammen med ledelsen.

Bryrup Skole den _____
Til forældrene i _____

Vi har i dag fået den sørgelige meddelelse af NN er død.

Det skete _____, er død af _____.

Vi har i den sene tid godt vidst, at NN var meget syg og vi har snakket om det i klassen.

Vi har i dag brugt megen tid på at tale om det, det der er sket. _____ som er elevernes _____ har også deltaget i snakken.

Vi har i den forbindelse snakket med børnene om døden og om de følelser, man har i den forbindelse. Vi har forsøgt at støtte børnene bedst muligt, når de føler det er svært og forfærdelig synd for NNs familie og _____.

Begravelsen finder sted _____, og vi vil gerne samle ind til en buket.

Hver elev kan have _____ kr. med i morgen til _____ som sørger for blomsterne.

Når en person dør, kan et barn være påvirket i længere tid. Børn reagerer på forskellig måde efter et dødsfald. Nogle børn har ikke lyst til at tale om dødsfaldet, men lader som om intet er hændt. Nogle er rastløse og urolige og græder meget, men andre har svært ved at koncentrere sig. Nogle får ondt i maven eller i hovedet. Og alle er bange for, at det skal ske for nogle, de holder af.

Vi må derfor i fællesskab være opmærksomme på børnenes signaler, og især er det vigtigt, at I som forældre taler med jeres barn om det.

I er naturligvis som altid velkomne til at ringe til _____ eller _____ -

Med venlig hilsen _____